

Otevřená ekonomika: investice a čisté exporty

5EN203_Makroekonomie I
zimní semestr 2018/2019

Ing. Martin Slaný, Ph.D.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Investice a čistý vývoz

Předpoklady:

- domácí a zahraniční aktiva jsou dokonalými substituty
- dokonalá mobilita kapitálu
- domácí úroková míra se musí rovnat světové úrokové míře – existuje tzv. úroková arbitráž
- v otevřené ekonomice se domácí výdaje nemusí rovnat vyrobenému domácímu zboží a službám

$$Y = C + I + G + NX$$

$$NX = Y - C + I + G$$

Investice a čistý vývoz

$$I + NX = S + (T-G)$$

$$NS - I = NX$$

- **čisté zahraniční investice (čistý vývoz kapitálu) = obchodní bilance (NX)**
- *země s obchodním deficitem ($NX < 0$) je také čistým dlužníkem (národní úspory jsou menší než investice)*
- mezinárodní toky financí a zboží a služeb jsou dvě strany „téže mince“.
- Vnější rovnováhou se rozumí udržitelný vývoj platební bilance s návazností na vnější zadlužení země.
- V případě vzniku nerovnováhy začne ekonomika automaticky usilovat o obnovení rovnováhy (automatické vyrovnávací mechanismy PB).
- Platební bilance = soustava účtů, která zachycují finanční toky se zahraničím.

Platební bilance

A) Běžný účet platební bilance

- bilance zboží a služeb (bilance výkonů = čisté exporty NX)
- bilance výnosů (důchody z investovaného kapitálu: zisky, úroky, dividendy)
- běžných převodů

B) Kapitálový účet

- kapitálové transfery (prominutí dluhu, kapitál spojený s migrací obyvatelstva)

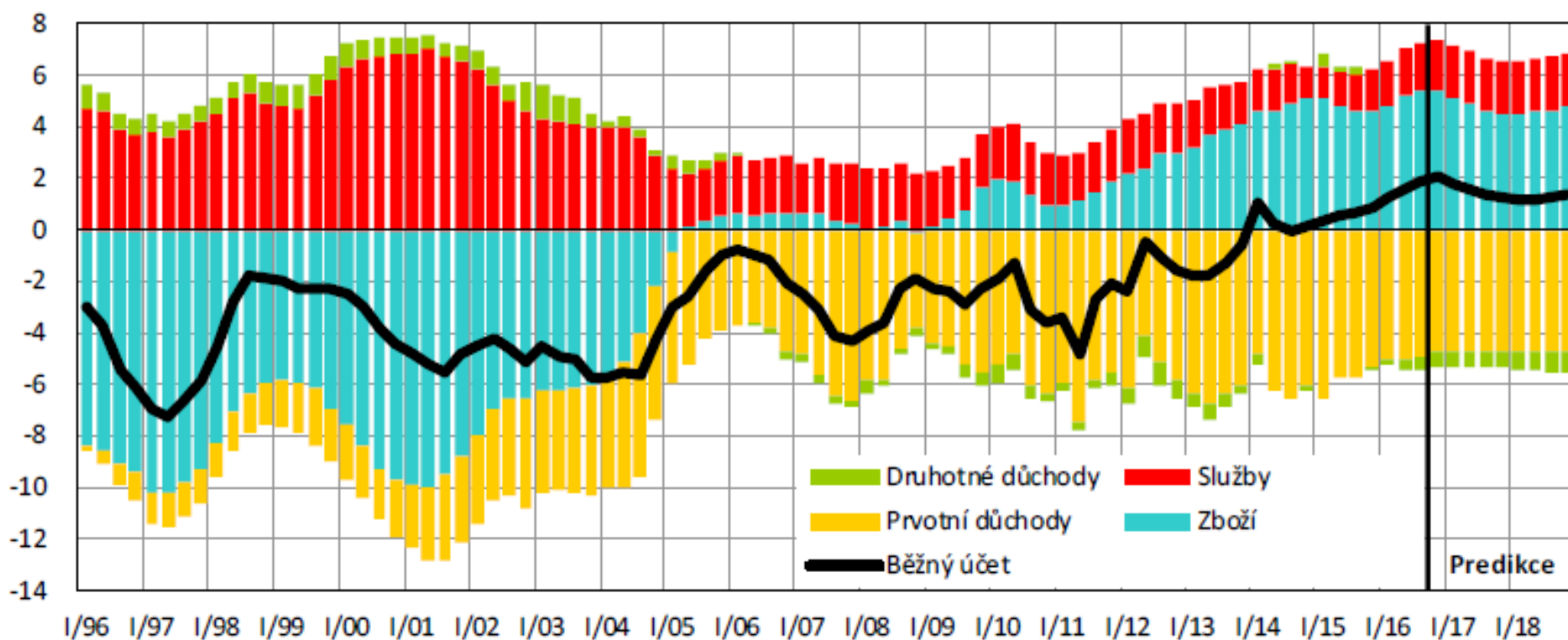
C) Finanční účet

- přímých zahraničních investic (vlastnická kontrola nad 10 %)
- portfoliových investic (akcie a obligace do 10 %)
- ostatních investic (vládní úvěry, obchodní úvěry)

D) Chyby a opomenutí

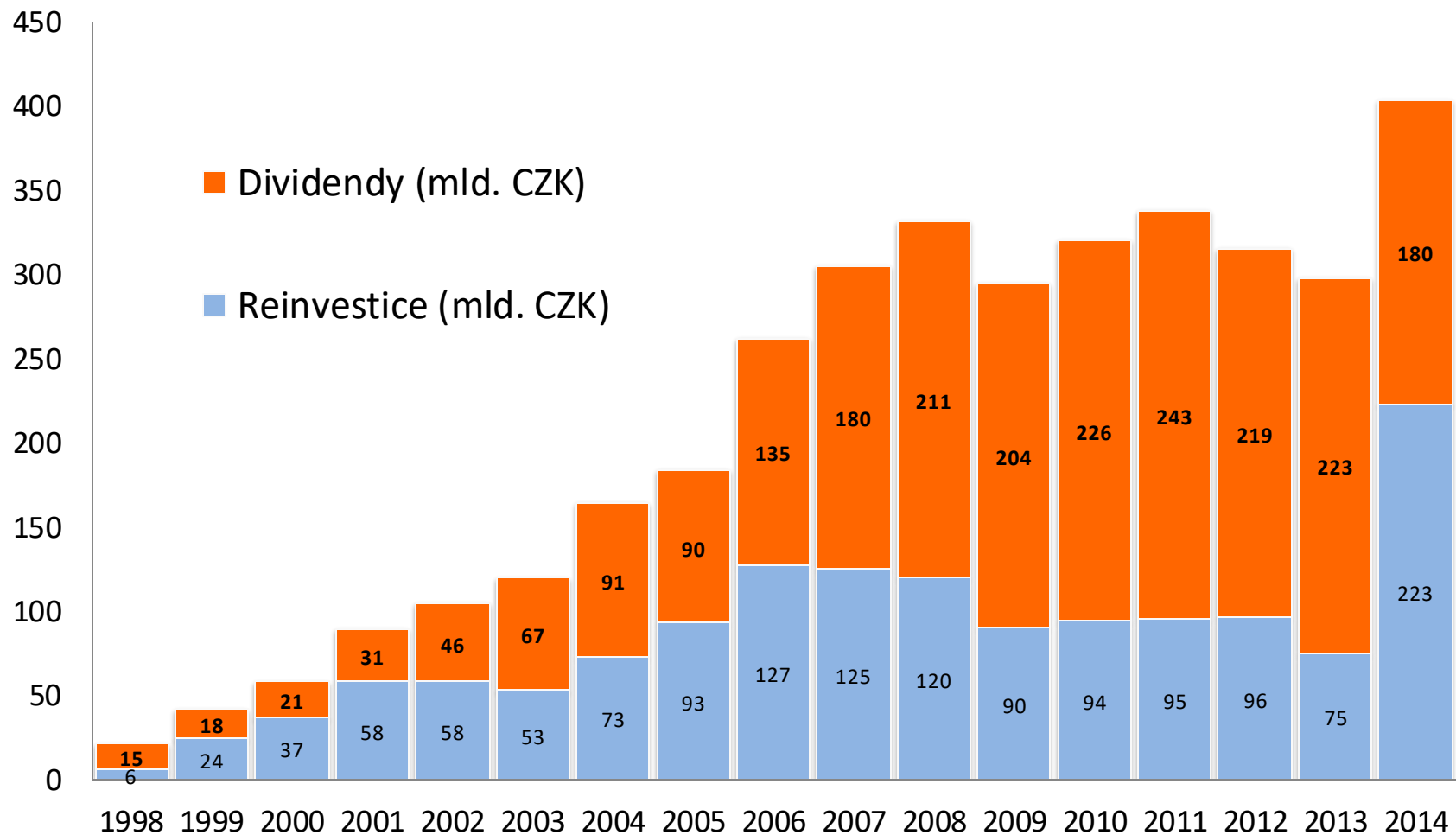
E) Změna devizových rezerv

Běžný účet platební bilance (% HDP)

Zdroj: Makroekonomická predikce MF ČR.

Dividendy a reinvestice

Zdroj: Zamrazilová (2016).

Automatické vyrovnávací mechanismy PB

- **Účetně** je PB vždy vyrovnaná, vyrovnávací položkou je změna devizových rezerv.
- **Vnější rovnováhou** rozumíme, kdy saldo běžného účtu je vyrovnáno opačným saldem finančního účtu

$$I_f = NX$$

Automatické vyrovnávací procesy v PB v režimu fixního kursu:

- cenový
- důchodový

Automatické vyrovnávací procesy v PB v režimu flexibilního kursu:

- kursový

Cenový mechanismus

Předpoklady:

- Fixní měnový kurz
- Změny cenové hladiny se vyvíjí v souladu s KTP: $M.V = P.Y$
- CB neprovádí sterilizaci devizových intervencí
- Zlepšení běžného účtu by se mělo promítnout do zlepšení celkové platební bilance (de facto podmínka velmi nízké mobility kapitálu)

Mechanismus:

Mějme např. přebytek výkonové bilance (BÚ): tedy $NX > 0$

⇒ *tlak na zhodnocení domácí měny*

⇒ *CB intervenuje (nákup deviz a prodej domácí měny)*

⇒ *↑ peněžní zásoba M*

⇒ *↑ P*

⇒ *↓ X a ↑ IM*

⇒ *rovnováha NX*

Důchodový mechanismus

Předpoklady:

- pevné ceny, fixní kurz, nevyužité kapacity
- vazba salda PB na růst Y , který následně ovlivňuje export a import zboží.

$$M = Ma + m.Y$$

$$X = Xa$$

$$NX = X - M$$

$$NX = Xa - Ma - m.Y$$

Mechanismus:

Mějme např. přebytek výkonové bilance (BÚ): tedy $NX > 0$

⇒ ↑ AD

⇒ ↑ $reál. Y$

⇒ ↑ IM

⇒ ↓ NX

Kursový mechanismus

Předpoklady:

- pohyblivý kurz (floating)
- Vysoká citlivost (elasticita) vývozu a dovozu na změny kurzu, tzv. Marshallova-Lernerova podmínka
- Nerovnováha PB je automaticky vyrovnávána prostřednictvím kurzové změny.
- Deficit PB vede ke znehodnocení měny, přebytek ke zhodnocení.

Mechanismus:

Mějme např. přebytek výkonové bilance (BÚ): tedy $NX > 0$

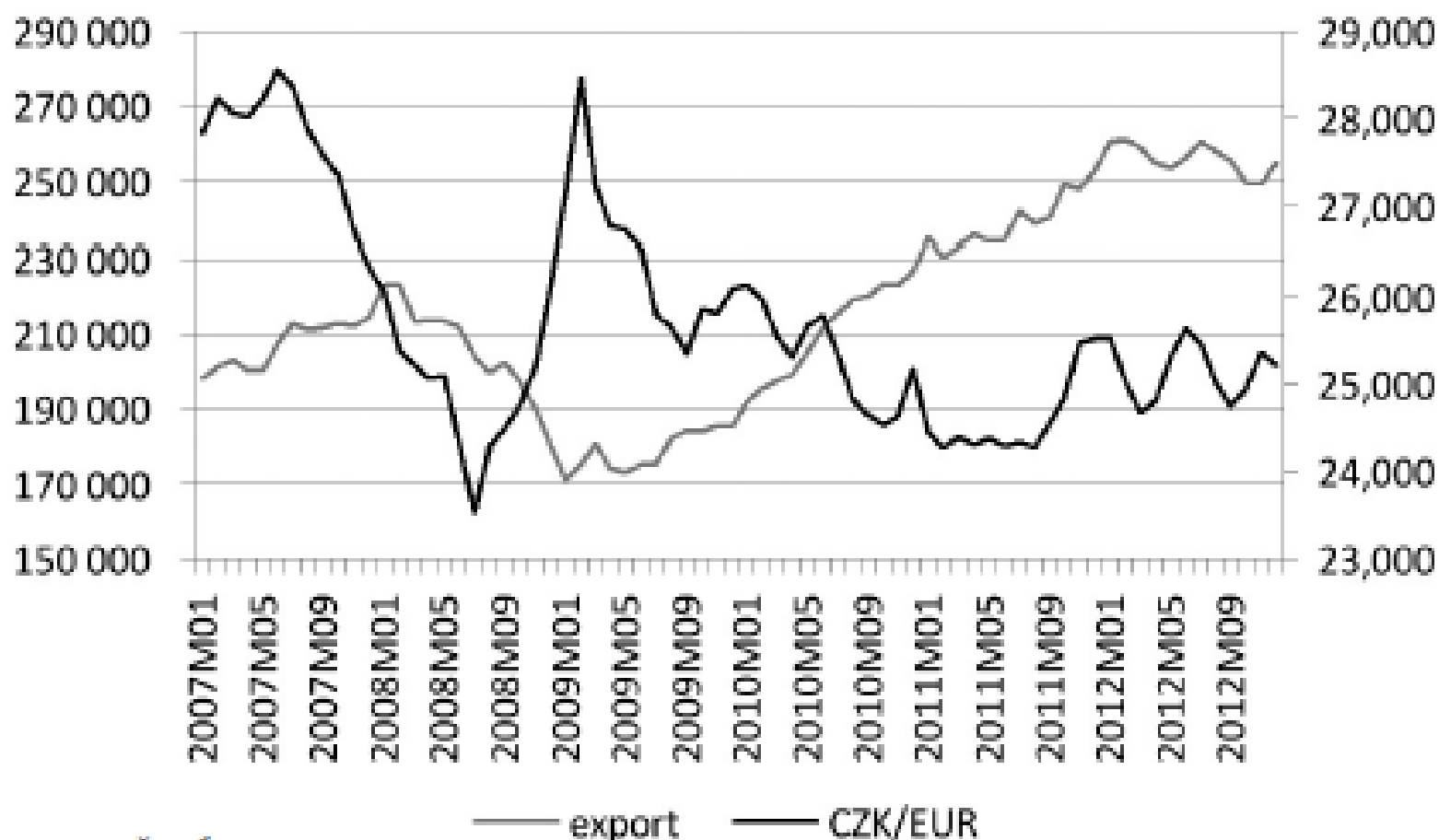
⇒ **zhodnocení domácí měny**

⇒ **$\downarrow X$ a $\uparrow M$**

⇒ **$\downarrow NX$**

Koruna a NX

Graf 5: Vývoj kurzu koruny vůči euru a český vývoz

Zdroj: ČSÚ

NX a reálný kurs

Vztah mezi NX a měnovým kursem.

- Při neměnných cenových hladinách deprecie domácí měny zvyšuje čistý vývoz a aprecie naopak čistý vývoz snižuje
- Ke stejnému efektu dojde, změní-li se poměr zahraničních a domácích cen, ale nominální kurs se nezmění.
- NX tedy závisí nejen na nominálním měnovém kursu, ale i na poměru

reálný měnový kurz:

$$NX = NX(E_R)$$

$$E_R = E \cdot \frac{P_f}{P}$$

Kde: E_R – reálný kurz, E – nominální kurz, P_f – zahraničních cenová hladina, P – domácí cenová hladina.

Reálný měnový kurs

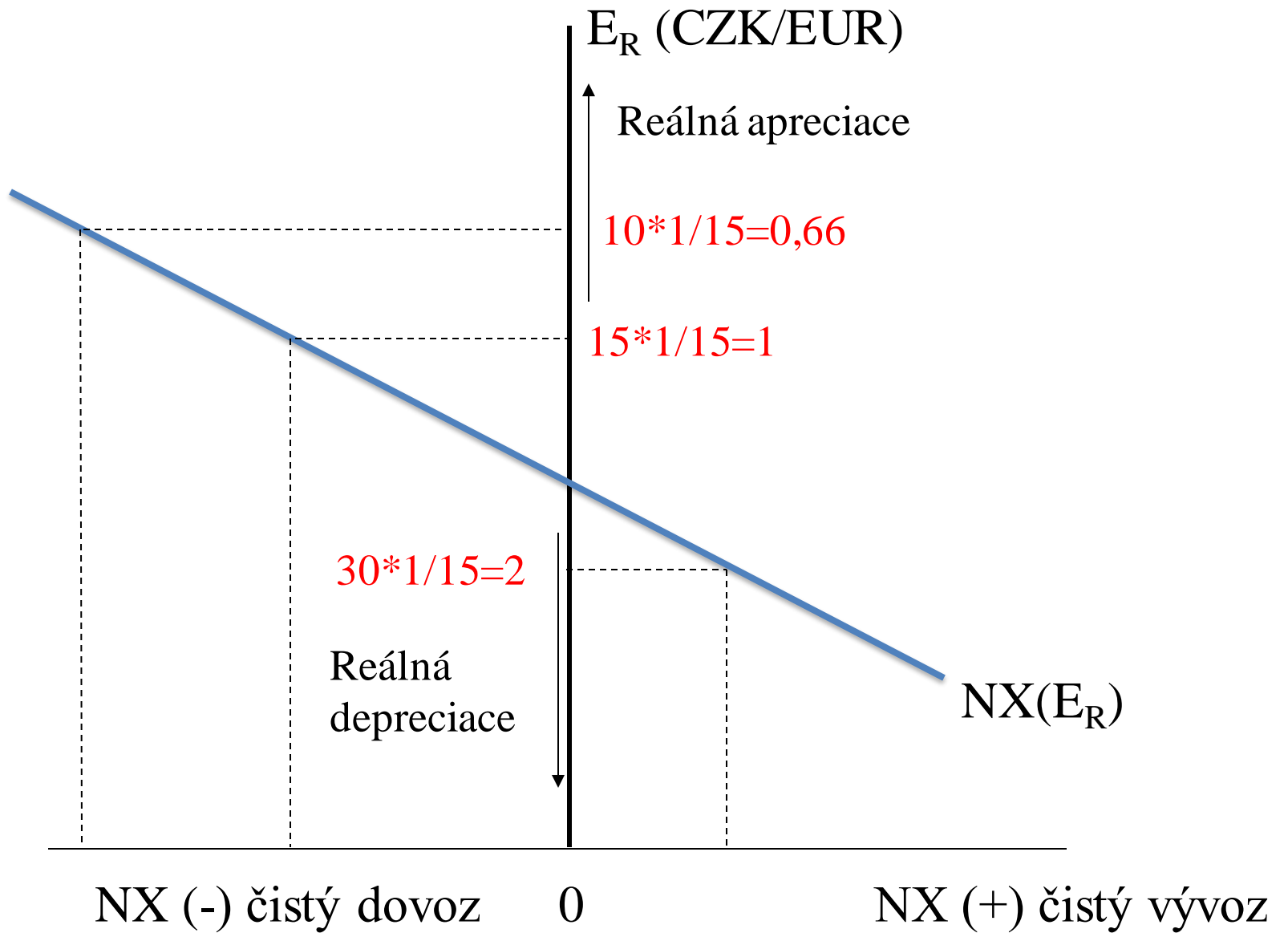
$$E_R = \frac{E \cdot P_f}{P}$$

E_R udává poměr vnější a vnitřní kupní síly domácí měny.

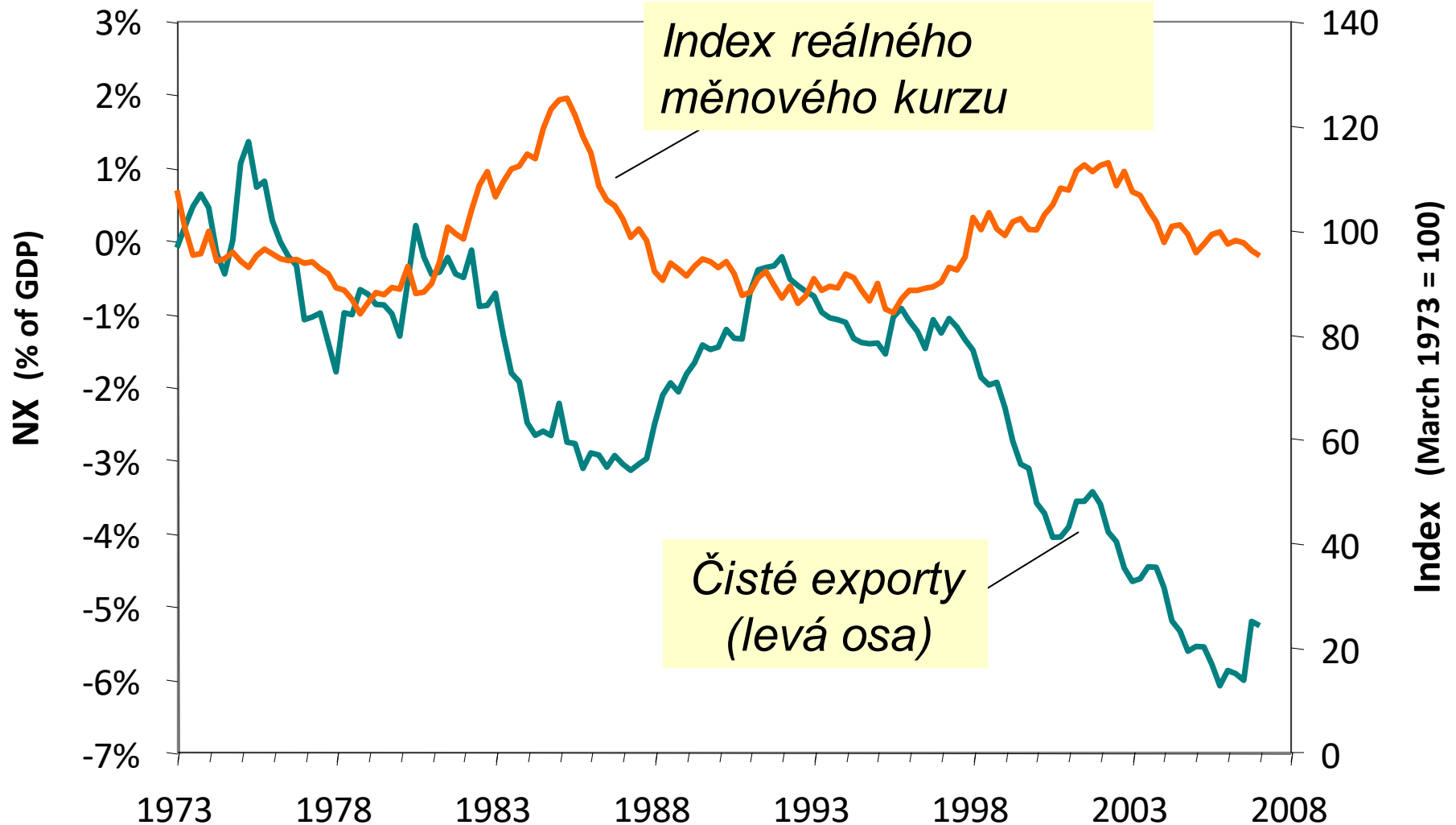
- Růst hodnoty E_R = **reálné znehodnocení** kurzu
Důvody: znehodnocení nominálního kurzu E
růst zahraniční cenové hladiny P_f
pokles domácí cenové hladiny P
- Pokles hodnoty E_R = **reálné zhodnocení** kurzu
Důvody: zhodnocení nominálního kurzu E
pokles zahraniční cenové hladiny P_f
růst domácí cenové hladiny P

Jak závisí NX na E_R ?

- reálné znehodnocení kurzu: $\uparrow X$ a $\downarrow M \Rightarrow \uparrow NX$
- reální zhodnocení kurzu: $\downarrow X$ a $\uparrow M \Rightarrow \downarrow NX$

NX a reálný kurs: příklad USA

Jak je determinován reálný kurs?

- Již víme, že účetní identita udává:

$$S = I + NX$$

$$NX = S - I$$

- **S** závisí na domácích faktorech (výstup ekonomiky, hospodářská politika, atd.) – vertikální
- **I** jsou determinovány světovou úrokovou mírou r^* (jsme v malé otevřené ekonomice)
- E_R se musí přizpůsobit, aby vyrovnal

$$NX(E_R) = \bar{S} - I(r^*)$$

- **S** ani **I** nezávisí na $E_R \Rightarrow$ vertikální
- **NX** závisí na E_R negativně

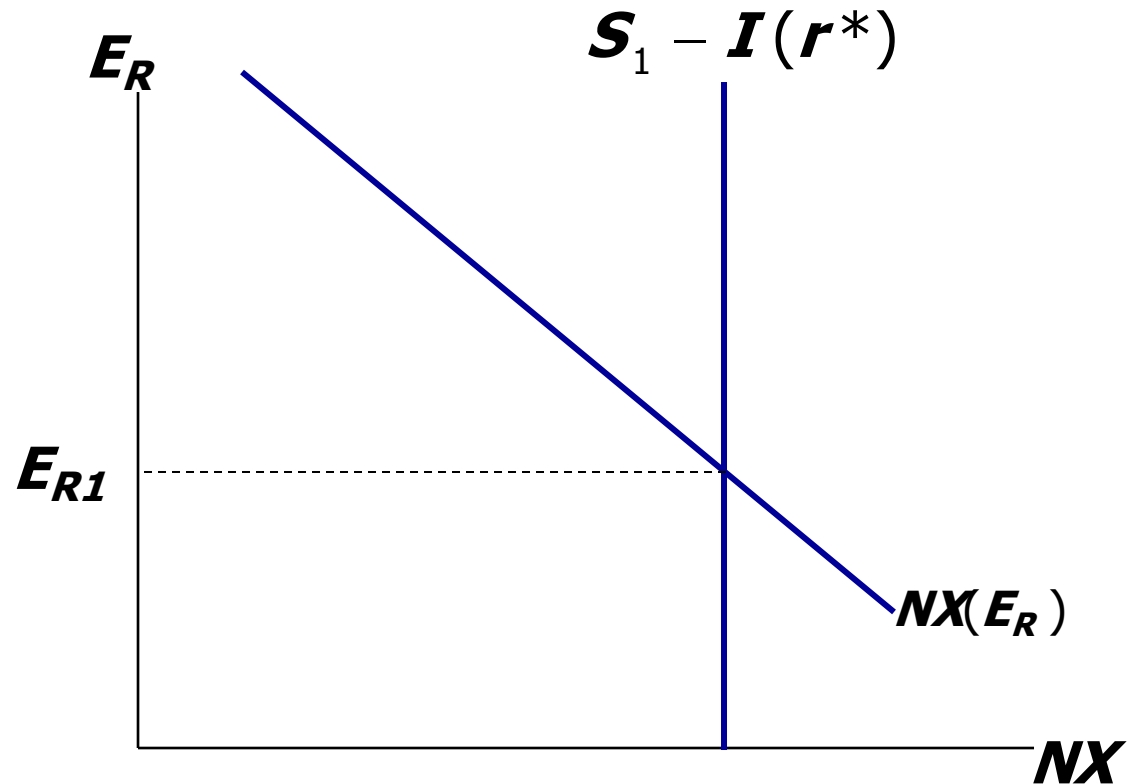
Model otevřené ekonomiky

poptávka:

Cizinci potřebují koruny k nákupu CZ čistých exportů.

nabídka:

Čistý vývoz kapitálu ($S - I$) je nabídka korun k investování v zahraničí.

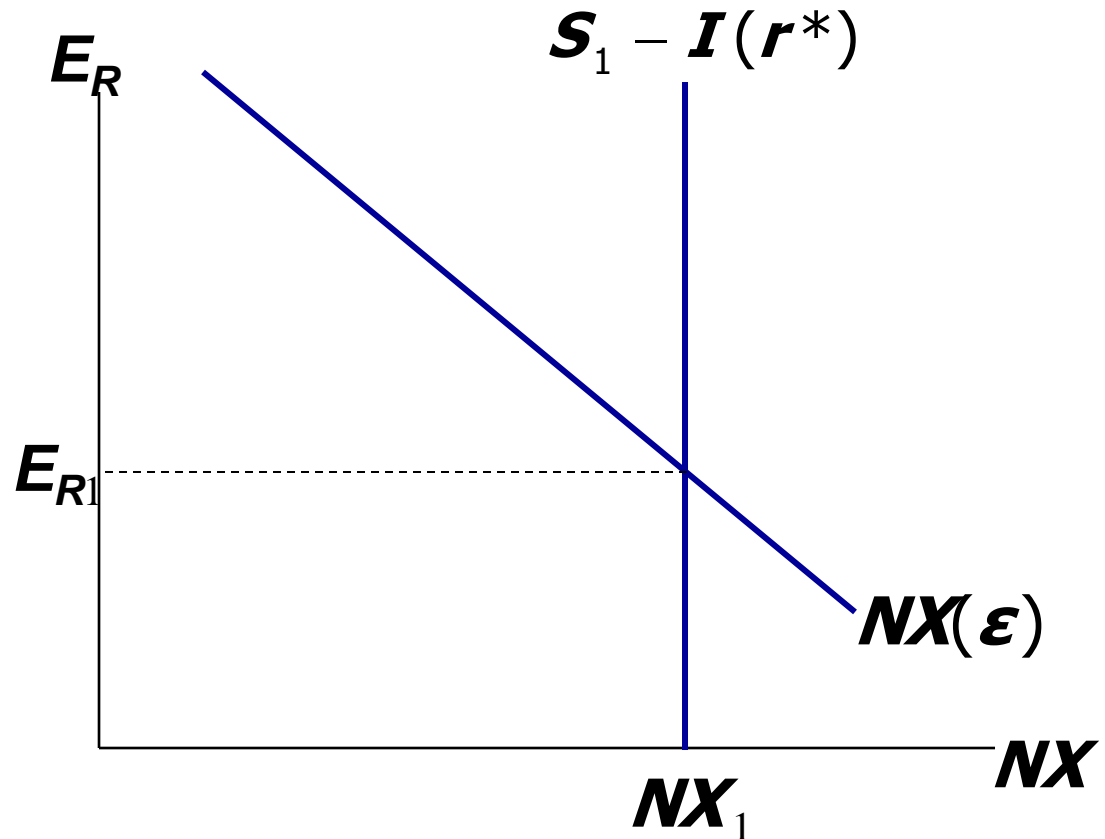
Interpretace modelu jako devizový trh

poptávka:

Cizinci potřebují koruny k nákupu CZ čistých exportů.

nabídka:

Čistý vývoz kapitálu ($S - I$) je nabídka korun k investování v zahraničí.

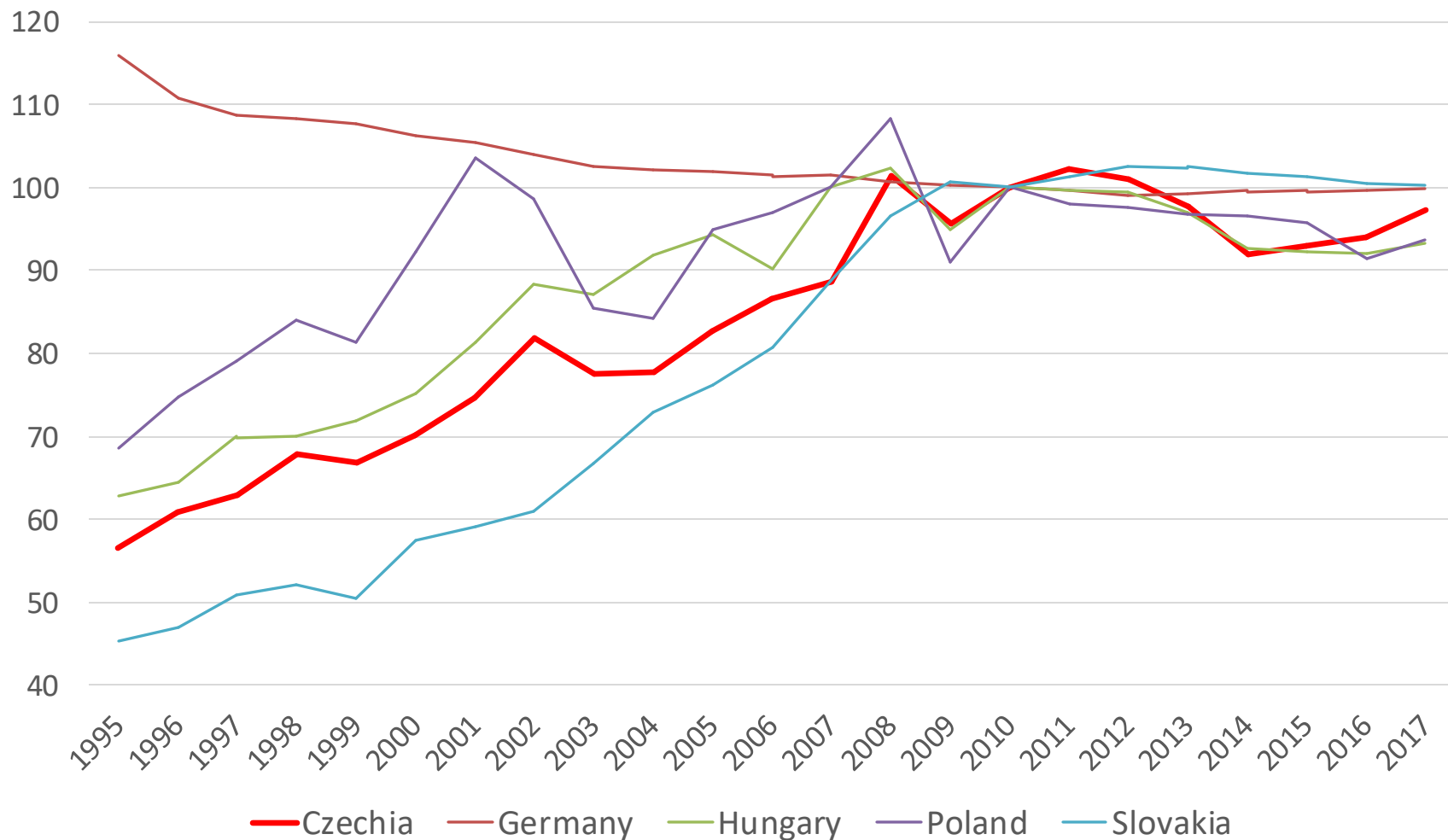

4 příklady: viz cvičení

1. Domácí fiskální politika
2. Zahraniční fiskální politika
3. Zvýšení investiční poptávky
4. Protekcionismus

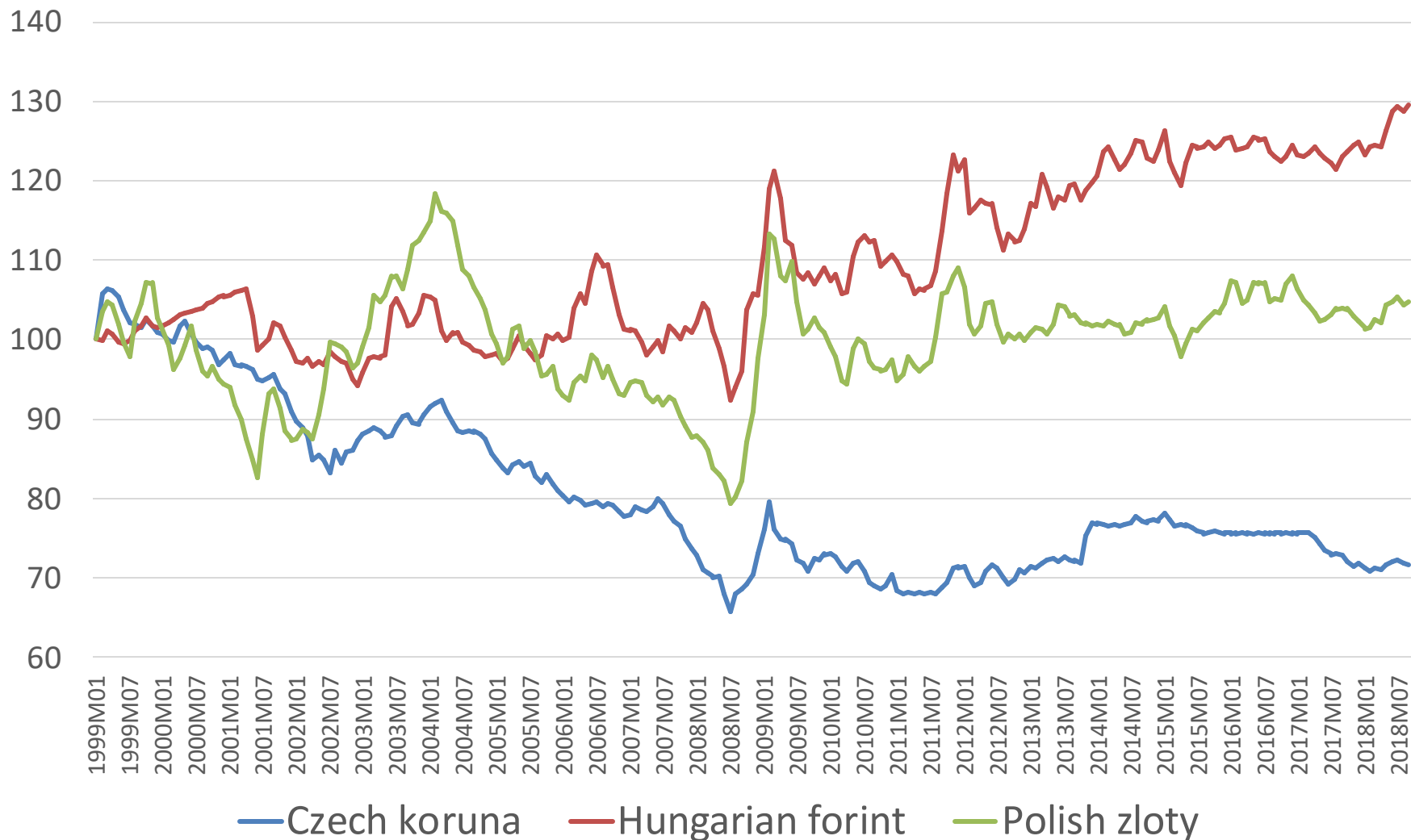
Reálný efektivní měnový kurz

(2010 = 100)

Zdroj: Eurostat.

Vývoj nominálního kurzu vůči euru (1999 = 100)

Nominální kurs v dlouhém období

Parita kupní síly (PPP) Ricardo, Cassel

- Stojí na zákoně jediné ceny. Předpoklady:
- Dokonale konkurenční trhy
- Neexistence dopravních nákladů a ostatních překážek obchodu
- Identické zboží v různých zemích musí být prodáváno za stejnou cenu, je-li vyjádřeno ve stejné měně

Absolutní verze PPP

- Měnový kurs mezi měnami dvou zemí je determinován poměrem cenových úrovní

$$E = P/P^f$$

- PPP ukazuje množství domácí měny nutné k nákupu stejného koše zboží a služeb, který může být pořízen na 1 USD, 1 EUR atd.
- Podle PPP jsou tedy cenové úrovně stejné, jsou-li vyjádřeny ve stejné měně.

Relativní verze PPP

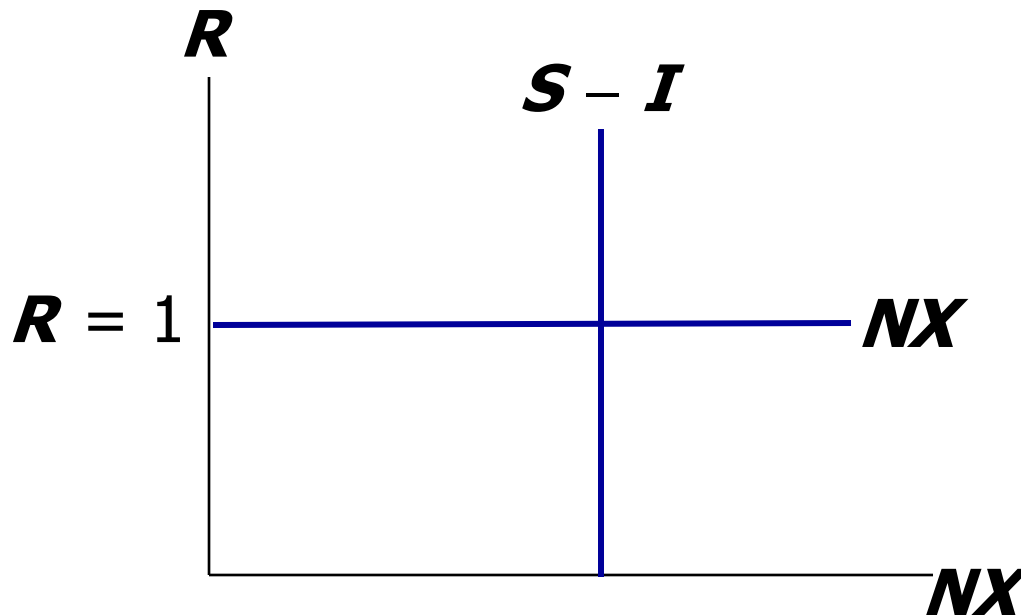
- % změna měnového kursu mezi dvěma zeměmi = rozdílu % změn cenových úrovní

$$\% \Delta E = \pi - \pi^f$$

Parita kupní síly

když $E = \frac{P}{P_f}$, pak $R = \frac{P}{P_f} \cdot \frac{P_f}{P} = 1$

⇒ křivka ***NX*** je horizontální :

Pokud platí PPP, změny v $(S - I)$ nemají vliv ani na R ani na E .

Proč neplatí PPP?

- mezinárodní arbitráž není možná u neobchodovatelného zboží, ne všechno zboží je standardizované (tzv. Balassaův a Samuelsonův efekt),
- existují dopravní náklady,
- obchodní bariéry deformují ceny,
- na mezinárodních trzích může být nedokonalá konkurence,
- vliv fiskální a měnové politiky, atd.

Přesto je PPP užitečná teorie:

- Je jednoduchá a intuitivní
- V reálném světě nominální měnové kurzy směřují v dlouhém období k PPP hodnotám.

Nominální kurs v krátkém období

V krátkém období se může měnový kurz odchylovat od parity kupní síly:

- 1) **„výnosovým diferencíálem“** - rozdílem očekávaných měr výnosností depozit denominovaných v různých měnách (po převodu na stejnou měnu)
- 2) **vývojem zahraničního obchodu a platební bilance** – aktivní platební bilance vede k apreciaci domácí měny (poptávka po domácí měně je vyšší než nabídka), pasivní saldo platební bilance vede naopak k depreciaci domácí měny
- 3) **rozdílným tempem růstu cenových hladin** – pokud je inflace v zahraniční zemi vyšší než v domácí, dochází ke zlevňování vývozů a zdražování dovozů, což vyvolá tlak na apreciaci domácí měny
- 4) **intervencemi CB na devizových trzích**

Ad 1) Při **porovnávání míry výnosnosti** dvou aktiv v různé měně důležitou roli hraje :

- Úroková sazba
- Očekávaná změna měnového kurzu

Úroková parita

- Měnový kurz bude v rovnováze, pokud očekávaná míra výnosů z domácích a zahraničních aktiv bude stejná.

$$r = r^*$$

- Pokud investoři očekávají depreciaci domácí měny, pak míra výnosů z korunových aktiv je menší než jejich úroková míra
- Pokud investoři naopak očekávají apreciaci domácí měny, pak očekávaná míra výnosů z korunových aktiv bude větší, než jejich úroková míra

$$r_e = r - E_e$$

E_e = očekávaná depreciace domácí měny

$$r - r^* = E_e$$

Úrokový diferenciál = očekávané depreciaci domácí měny

Case study: Proč si někdo kupuje český dluhopis se záporným výnosem?

Shrnutí

- $NX = X - M$
- $NX = Y - \text{výdaje } (C + I + G)$
- **Čistý vývoj kapitálu** (nákup zahraničních aktiv minus zahraniční nákup domácích aktiv) = $S - I$
- NH identita: $NX = S - I$
 NX se zvýší, když: se zvýší S nebo poklesne I

Reálný kurz

- nominální kurz krát poměr cenových hladin doma a v zahraničí
- NX je funkcí E_R (-)
- E_R se přizpůsobuje tak, aby vyrovnal NX a čisté vývozy kapitálu

Nominální kurz je určen:

- dle absolutní verze PPP: poměrem cenových hladin dvou zemí
- dle relativní verze PPP inflačním diferencíálem
- dle teorie parity úrokových sazeb (úrokovým diferencíálem)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

